

KARDINAL ANGELO SCOLA

Mučeništvo

»Zgodovina Cerkve, prava zgodovina Cerkve, je zgodovina svetnikov in mučencev. To so preganjani mučenci«¹. Te besede papeža Frančiška s posebno močjo spominjajo na »resen primer« krščanskega bivanja. To je pričevanje, za katero je poklican vsak kristjan, tudi ob preganjanju; pričevanje vse do prelitja krvi, če Bog to hoče. Na misel mi prihajajo besede, ki jih je H. U. von Balthasar zapisal leta 1966, a so še kako aktualne za nas: »Po Kristusovem nauku je stanje preganjanja normalno stanje za Cerkev v svetu in mučeništvo kristjana je njegov normalni položaj pričevanja. Ne kakor da bi morala biti Cerkev trajno in povsod preganjana, toda če je preganjana včasih in v nekaterih pokrajinah, naj bi se nujno spominjala, da je deležna tiste milosti, ki ji je obljubljena: ‹To sem vam povedal, da se boste, ko pride ura za to, spominjali, da sem vam jaz povedal› (Jn 16,4)«².

V našem času je mučeništvo navzoče v številnih pokrajinah sveta, zlasti na Srednjem Vzhodu in v nekaterih deželah Afrike, kjer so mnogi preganjani in umorjeni zgolj zaradi dejstva, da so kristjani, verni ljudje ali zagovorniki pravičnosti. Balthasarjevo povabilo nas kliče, da gledamo na preganjanje kot na razsežnost, ki je vključena v samem krščanskem izkustvu. Pogosto smo govorili o pričevanju kristjanov. Presveta Trojica nam v Kristusu razodeva popolno resnico. Ta resnica se v zgodovini predaja od svobode do svobode, od človeka do človeka, ali pa tako, da so kristjani izpostavljeni vsem ljudem, vse do možnosti krvavega mučeništva.

Angelo Scola, Postcristianesimo? Il malessere e le speranze dell'Occidente, Marsilio Nodi, Venezia 2017, 129-142. – Z avtorjevim dovoljenjem prevedel Anton Štrukelj.

Sveti Janez Pavel II. je ob bližajočem se svetem jubilejnem letu 2000 zatrdil, da »se je Cerkev prvega tisočletja rodila iz krvi mučencev: *Sanguis martyrum - semen christianorum*» (Kri mučencev je seme kristjanov) ... Ob koncu drugega tisočletja je Cerkev spet postala Cerkev mučencev³. Tudi papež Frančišek od začetka svojega papeževanja ni nehal spominjati, da »so mučenci največji zgled darovanja življenja za Kristusa. Mučenci so v dveh tisočletjih postali neskončna množica mož in žena, ki so žrtvovali svoje življenje, da bi ostali zvesti Kristusu Jezusu in njegovemu evangeliju. Tudi danes so v tolikih delih sveta mnogi, mnogi, številnejši kakor v prvih stoletjih – številni mučenci, ki dajejo svoje življenje za Kristusa; umrli so, ker niso zatajili Jezusa. To je naša Cerkev. Danes imamo več mučencev kakor v prvih stoletjih⁴.

Kristusovi učenci in mučenci

Kako Cerkev pojmuje lik mučenca, ki spremlja vso njeno zgodovino in ga krščanske skupnosti cenijo tako visoko, da je češčenje mučencev že zelo zgodaj izpričano v bogoslužju in pobožnosti krščanskega ljudstva?⁵ Kakšen je lik mučenca, njegova istovetnost in živost?

V Novi zavezi in v mišljenju cerkvenih očetov živijo in razlagajo tisto pričevanje vernikov, ki dospe do prelitja krvi, v luči tesne povezanosti s Kristusom, za katerim verniki hodijo.

Balthasar spet spominja, da hoja za Kristusom vključuje »občestvo usode z Gospodom: «sovraštvo sveta», izključevanje iz verskih skupnosti, preganjanje «zaradi mojega imena» (Jn 15,18ss; 16,2); kdor namreč ljubi v tej pokorščini, «ni od sveta», ampak je izbran, da gre iz sveta (Jn 15,19; 17,14-16)⁶. Zakonitost življenja vernika, ki v hoji za Učenikom deli njegovo usodo, »nasprotuje zakonitosti sveta«. Svet pa v smislu Janezovega evangelija pomeni stvarnost, ki nasprotuje Kristusu.

Temeljno merilo za razumevanje krščanskega smisla mučeništva je torej poklicanost k hoji za Jezusom Kristusom. Tako učenec

posnema Učitelja, ki je »zvesta in resnična priča« (prim. Raz 1,5; 3,14) in postane učenec Gospoda, ki »je prišel, da bi pričeval za resnico« (Jn 18,37), z evharističnim darovanjem svojega življenja na križu.⁷

Mučeništvo krvi in »prostovoljno mučeništvo«

Odnos med Kristusovim učencem in mučeništvom lepo opisujejo pisma in poročilo o mučeništvu sv. Polikarpa iz Smirne, neposrednega učenca apostola Janeza, prav tako pisma Ignacija Antiohijskega, misli mučenca Justina in Origena, da navedemo samo nekatera najpomembnejša imena.⁸ Pri teh avtorjih vidimo zlasti dejstvo, da v srcu Kristusovega učenca zori pripravljenost na mučeništvo kot dejanje popolne podaritve samega sebe Kristusu, ki ga učenec tako ljubi, da hoče hoditi po njegovih stopinjah.

Potrebno je pojasniti, da takšne pripravljenosti ne smemo zamenjevati s tako imenovanim »prostovoljnim mučeništvom«, kakor je na raznih ravneh navzoče vsa stoletja v hebrejskem in muslimanskem izročilu ter v nekaterih krščanskih strujah, ki jih je Cerkev hitro razglasila za »krivoverske«⁹. S prostovoljnim mučeništvom razumem *neposredno iskanje* smrti. Takšno dejanje je zaradi svoje korenitosti in pretiravanja mogoče primerjati samomoru, ki tako rekoč izziva svojo usmrtitev. Cerkev prvih stoletij je zanikala takšno naravnost, ki kvari pravo naravo mučeništva. Mučeništvo je pristno, če ga ne izziva oseba sama. Mučeništvo je »dar, ki ga Bog daje nemočnim«, kakor pravi rimsko bogoslužje v hvalospevu mučencem. Zato si nihče ne sme lastiti tega daru in ga še manj izzivati.

V prvotnem krščanstvu so takšno pretirano gorečnost, ki izniči temeljno naravo darovanja mučenčevega življenja, utelešale nekatere skupine sekt, zlasti tistih, ki so pripadale sekti montanistov (drugo stoletje). To je Cerkev zelo zgodaj zavrgla¹⁰ ne samo zaradi takšne naravnosti, ampak tudi zaradi skrajnega rigorizma in sklicevanja

njenih privržencev, češ da imajo neposreden odnos do Svetega Duha, ki je v bistvu zanemarjal cerkveno sredništvo.

V tej zvezi je koristno omeniti misel sv. Justina, filozofa in mučenca, ki v svojih *Apologijah* jasno opredeli preganjanje in pobijanje kristjanov kot dejanja, h katerim ščuva zlasti hudobni duh. Ta dejanja so razkrinkana kot takšna. V tem pogledu ne izstopa nikakršno navdušenje za preganjanje. Navzoča je marveč zavest, da Bog v svoji previdnosti »dopusti« takšno zlo, da bi razodel moč svoje ljubezni. Po Božji milosti se nasilna dejanja zoper kristjane spremenijo v svobodno dejanje, s katerim oseba pričuje za polnost vere in njeno brezpogojnost, ko se izroči preganjalcu. V tem smislu kristjan nikoli ne išče mučeništva naravnost. Učenec marveč dozoreva v pripravljenosti, da žrtvuje svoje življenje v zedinjenju s Kristusovo odrešenijsko daritvijo.

V tem pogledu krščansko mučeništvo jasno privzema evharistično obliko. Odnos med Kristusovo smrtjo in vstajenjem ter evharistijo osvetljuje krščanski smisel mučeništva. Kristus sam namreč s postavitvijo evharistije pred svojo smrtjo, v zakramentu že vnaprej daruje svoje telo in svojo kri. S tem v pokorščini Očetu pokaže svobodno izročitev v svoji smrti. Nasilno in nesmiselno dejanje križanja dobi v evharistiji drugačen pomen: postane dar, ki ga Kristus, popolnoma Nedolžni, napravi iz sebe za odrešenje vseh ljudi. Tukaj razumemo Jezusove besede: »Svoje življenje dam, da ga spet prejmem. Nihče mi ga ne vzame, ampak ga jaz dam sam od sebe« (Jn 10,17-18).

Evharistična narava smrti mučencev je lepo izpričana v hagiografskem slovstvu in v *Delih mučencev*. Benedikt XVI. v svoji posinodalni apostolski spodbudi *Sacramentum Caritatis* povzame to dejstvo izročila in spomni na mučeništvo sv. Polikarpa, škofa v Smirni: »Vse dramatično dogajanje je opisano kakor liturgija, ko mučenec sam postane evharistija. Pomislimo tudi na evharistično zavest, ki jo izraža Ignacij Antiohijski pred svojim mučeništvom: ima se za ‚Božjo pšenico‘ in želi v mučeništvu postati ‚čist Kristusov kruh‘. Kristjan, ki daruje svoje življenje v mučeništvu, vstopi v polno občestvo z velikonočno skrivnostjo Jezusa Kristusa in tako sam postane evharistija skupaj z Jezusom«¹¹.

Pravi mučenec je torej tisti, ki hodi za Kristusom, da bi pričeval zanj ter je pripravljen zanj žrtvovati svoje življenje. Tako vidimo notranjo vez med pričevanjem v širšem smislu in mučeništvom kot obliko pričevanja, ki vključuje krvavo smrt *in odium fidei, iz sovraštva do vere*.¹²

Tudi drugi vatikanski koncil z dogmatično konstitucijo o Cerkvi *Lumen gentium* v pomenljivem okviru poklicanosti vseh k svetosti predloži lik mučenca z ozirom na popolnost ljubezni, kot polno uresničenje hoje za Kristusom: »Že od prvih časov so nekateri kristjani bili poklicani in vedno bodo poklicani, da pred vsemi, zlasti pred preganjalci, dajejo to najvišje pričevanje ljubezni. Zato ima Cerkev mučeništvo, s katerim učenec postane podoben Učeniku, ki je prostovoljno sprejel smrt za zveličanje sveta, in s katerim se upodobi po Njem v prelitju krvi, za odličen dar in za najvišji dokaz ljubezni. Čeprav je to dano le maloštevilnim, pa je vendar treba, da so vsi pripravljeni priznavati Kristusa pred ljudmi in hoditi za njim po poti križa v preganjanjih, ki jih Cerkvi nikdar ne bo manjkalo«. ¹³

Mučeništvo in devištvo

Zelo zgovorna poglobitev krščanskega smisla pričevanja obstaja v povezavi med mučeništvom in tisto obliko hoje za Kristusom, ki jo imenujemo »devišтво«. Ta povezava je izpričana v vsej cerkveni zgodovini, že od prvih krščanskih stoletij.¹⁴ Metodij iz Olimpa (250-311) na primer vzporeja devico z mučenci, ker oboji udeležajo pristno posnemanje Kristusa.¹⁵

Posvečeno devištvo je seveda navzoče v krščanstvu že od svoje ustanovitve, v Kristusu samem. Zlasti odlomek iz Matejevega evangelija o devištvu zaradi Božjega kraljestva (Mt 19,10-12) in govor o devištvu v Prvem pismu Korinčanom (7,29-35) izpričujeta stvarnost te življenjske oblike v posnemanju Kristusa v prvi krščanski skupnosti.

Devištvo v raznih oblikah posvečenega življenja – od puščavniške in samotarske do skupnostne – pa se razvija hkrati z zmanjševanjem preganjanja s strani rimskega cesarstva. Devištvo postopno postaja korenita oblika pričevanja za Kristusa, ker posnema Kristusa ali ker v umrlem in vstalem Kristusu kaže poslednji smisel sveta in zgodovine.

Mučenec z evharističnim darovanjem svojega življenja, in deviški, ki udejanja popolno podaritev samega sebe, se odpovedujeta roditvenemu vidiku svoje spolnosti in porajanju svojih otrok, neposredno pričujeta za trdno upanje Kristusove zmage nad smrtjo. Mučenec, ki sprejme smrt, potrjuje v vstalem Kristusu poslednji smisel življenja. Tisti, ki iz ljubezni do Kristusa izberejo devištvo, pokažejo, da je v velikonočni skrivnosti rodovitnost, ki je močnejša od smrti in zmožna tudi poročenim pokazati, da je smisel porajanja življenja vstajenje in večno življenje, ki se začinja že s krstom.

Mučenec in deviški izpričujeta zavest, da »podoba tega sveta mine« (1 Kor 7,31). Zato v umrlem in vstalem Kristusu uresničujeta tisto »posest v odpovedi« (prim. 1 Kor 7,29-31), ki ga zahteva razmerje med resnico in svobodo, značilno za pričevanje.

Vsakodnevno mučeništvo

Globoka vez, ki v zgodovini krščanske duhovnosti druží devištvo in mučeništvo, se razširja na vse kristjane, ne glede na njihov življenjski stan, ker so poklicani, da povsod izpričujejo vero. S pogledom na velike oblike krščanskega pričevanja, kakor sta mučeništvo in posvečeno devištvo, razumemo, da je vsak človek poklican zlasti k »potrpežljivosti«. (Zanimivo, da je etimološki koren besede »potrpljenja« isti kot »trpljenja«). »Potrpežljivo« naj prenaša težo vsakega dne, ko doživlja čustva, delo, počitek in praznik, družbeno zavzemanje, življenje in smrt, bolezen, vzgojo, pravičnost in solidarnost. Skratka, vse je odvisno od tega, kako sprejemamo napor časa.

Sveti Pavel nam v svojih pismih govori o »vsakodnevnem umiranju« (Rim 8,36; 2 Kor 4,10s), ali o tem, da vsak dan odmiramo sami sebi, da bi se vedno bolj naučili živeti za Kristusa, ki je za vse umrl in vstal.

Na tem obzorju je mogoče razumeti vrednost pričevanja zveste, čiste in za življenje odprte ljubezni moža in žene v zakonu. V medsebojni ljubezni se žrtvujeta, vzgajata svoje otroke, se zavzemata za skupno dobro, velikodušno skrbita za potrebne, v čemer se kaže pristna ljubezen, ko se vsak dan podarjata. Krščansko pričevanje vključuje vse življenjske okoliščine. Navedel sem nekaj vidikov tistega »vsakodnega mučeništva«, ki nas vzgaja v skupnem prizadevanju za dobro. Prav v takšnih okoliščinah smo poklicani, da pričujemo za Jezusa, upanje sveta.

Ko v globini živimo takšno vsakodnevno pričevanje, razumemo, da krščanskega pričevanja ni mogoče skrčiti na dober zgled, ki morda postavlja v središče samega sebe. Pričevanje mora prispeti do poznavanja in podarjanja resnice.

Mučeništvo in samomorilski ubijalci

Ob tej točki je pomembno, da se na kratko soočimo z dokaj novim pojavom, ki grozeče potvarja tudi krščanski smisel mučeništva. V zadnjih desetletjih smo se že kar navadili poslušati, kako imajo za »mučence« tiste »samomorilske ubijalce«, ki pogosto iz verskih nagibov, najpogosteje z islamskim navdihom, ubijejo sebe in čim večje število nemočnih žrtev. Vidimo, da tisto, kar se dogaja na Srednjem Vzhodu, na Daljnem Vzhodu, v Afriki, v Združenih državah in tudi v srcu Evrope, izbira za tarčo civiliste sredi vsakdanjega okolja, recimo na železniški postaji, na letališču, v gledališču, v muzeju, v restavraciji. Zgrozimo se zlasti ob zadnjih dogodkih v Franciji in Belgiji, ker gre za zločinska dejanja, ki jih zagrešijo mladi islamisti druge ali tretje generacije, ki so se rodili in odraščali v Evropi in niso našli boljšega »ideala«, kakor da so ubili sebe in povzročili smrt, grozo in uničenje svojim sodržavljanom.

Zakaj v takšnih primerih nikakor ne moremo govoriti o pričevanju ali mučeništvu?¹⁶

Poglejmo si od blizu primer samomorilskega ubijalca. Iz kakšnega razloga se odloči za samomor in s tem hkrati ubije številne nedolžne civiliste? Takšen človek zavestno stori dejanje, ki ga ima za mučeniško dejanje, pogosto s pomočjo sorodnikov, prijateljev, pripadnikov iste veroizpovedi in s soglasjem množice.

Kakšen je kriterij za presojanje takšnega dejanja? Žrtve so očitno nedolžni civilisti. Dejstvo, da napadalec žrtvuje svoje življenje, nič ne zmanjša njegove krivde. Nasprotno, njegov domnevni pogum (ali fanatizem) še poveča njegovo krivdo in odgovornost. Samomorilski napadalec ne more biti pričevalec-mučenec zato, ker se zavestno odloči prizadejati trpljenje žrtvi, jo ubije in hkrati uniči tudi sebe.

Ni mučenec tisti, ki izbere svojo smrt, da bi povzročil smrt drugih. Njegova domnevna svoboda, ki ga pripelje do jasnega in norega dejanja hkrati, tragično izniči svobodo drugih oseb. Samomorilsko dejanje, ki seje smrt, ne more biti dejanje pričevanja in mučeništva. Nasprotno, napravi ga krivega za lastno smrt in smrt drugih.

Vidimo, kako to vprašanje dramatično postavi v ospredje dvojico resnica/svoboda. Kristusov križ, ki je najskrajnejše nasprotje takšnemu samomorilcu, je največja potrditev svobode drugega. Samomorilski napadalec si domišlja, da uveljavlja resnico, ko tepta svobodo drugega in svojo svobodo, ki je vedno bistvena sestavina pričevanja. Kristusova smrt na križu, kakor tudi mučeništvo kristjana, zato poudarjata resnico, ki nujno vključuje svobodo in je ne more nikdar odmisлити.

Mučeništvo in odpuščanje

V izkušnji pristnega mučeništva prav žrtev kot mučenec na lastni koži sprejme trpljenje onkraj praga zla, ki je popolnoma neopravičljivo. Mučenec vključi rablja v darovanje samega sebe. Vnaprej odpušča svojemu krvniku, pogosto izrecno in zato vselej vključno. Prav to se dogaja v jedru krščanstva: Jezus Kristus, ki se

svobodno izroči Očetovi volji, na križu umirajoč podarja odpuščanje svojim mučiteljem. Tudi prvi mučenec sveti Štefan po poročilu Apostolskih del, na vrhuncu svojega darovanja, ponovi Kristusove besede na Kalvariji: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo« (Lk 23,34): »Gospod, ne prištevaj jim tega greha« (Apd 7,60). Odpuščanje krvniku je bilo eno od kriterijev pristnosti mučeništva tudi za prve kristjane.

Mučenec torej razkrinka proti-pričevanje samomorilskega ubijalca. A ne samo razkrinka, ampak tudi ozdravi in popravi. Medtem ko samomorilski ubijalec misli, da more uveljaviti svojo resnico, ko zanemarja trpljenje lastnih žrtev, pa mučenec, ki prestane to, kar bi moral pretrpeti tisti, ki je kriv njegove smrti, odvzame zlu njegovo nepopravljivost. V žrtvovanju mučenca je stvarno izpričana zastonjska in celovita ljubezen Trojice za vsakega grešnika. V ljubečem odnosu med Očetom in Sinom, v dramatični edinosti med obema, ki jo na križu vzdržuje Sveti Duh, žari popolnost resnice, ki z odpuščanjem sprejme in objame grešno človeštvo.

Takšna logika pričevanja je jasno izpričana v primeru menihov v Tibiriji v Alžiriji, umorjenih pred dvajsetimi leti. Pravo pričevanje mučenca se jasno vidi, ko beremo presunljivo oporoko priorja Christiana-Marie de Chergéja, ki jo je napisal kakšno leto pred pokolom. Žrtev vnaprej podarja odpuščanje storilcu, ko zavestno potrди izbiro, da ne zapusti kraja in razmer, ki so vključevale stvarno možnost mučeništva.¹⁷

Mučeništvo in cerkveno občestvo

Ob koncu bi rad spomnil na novejši primer štirih sester matere Terezije iz Kalkute, ubitih v Jemnu. V njem sije druga bistvena sestavina krščanskega mučeništva: občestvenost.

Te sestre so velikodušno sprejemale najbolj uboge in jim stregle brez kakršnega koli razlikovanja. Prav nekaj dni pred usmrčitvijo so jih resno opozorili, da so v življenjski nevarnosti. A sestre so se odločile, da ostanejo *skupaj* na kraju svojega poslanstva. Njihova

skupna pripadnost Cerkvi je omogočila takšno pričevanje. Hoja za Kristusom vse do mučeništva je vedno »ostajanje skupaj«, je priznavanje, da pripadamo Kristusu v moči Svetega Duha, poklicani, da sestavljamo eno samo telo.

Nekaj mesecev pred svojim mučeništvom so te sestre napisale svojim sosestram v Rim zelo stvarno pismo, ki je odražalo popolno zaupanje v previdnost in svobodno odločenost, da žrtvujejo svoje življenje za blagor drugih:

»Vojaška letala noč in dan preletavajo in odmetavajo bombe, medtem ko vojaki na tleh napadajo z vso silo. Me klečimo pred izpostavljenim Najsvetejšim in prosimo usmiljenega Jezusa, naj varuje in brani naše uboge in podeli mir temu narodu. /.../ Nas pet sester z ljubečim zaupanjem in popolno predanostjo hitimo v našo hišo za uboge, tudi kadar je hudo bombardiranje. Včasih se zatečemo pod drevesa, misleč, da je to Božja roka, ki nas varuje, in nato spet hitro tečemo k našim ubogim, ki nas pričakujejo vedro. /.../

Nekdo pozvoni pri naših vratih. Mož, ki ga ne poznamo. Prinesel je svežega kruha kljub streljanju in bombardiranju. Pustil je kruh in odšel. S solzami v očem moremo reči le: «Hvala, Jezus!» /.../ Zahvaljujemo se Gospodu. To je nekaj primerov ljubeče Božje previdnosti. Bog se nikoli ne pusti prekositi v velikodušnosti, dokler ostajamo z Njim in z ubogimi.

Ko so huda bombardiranja, se skrijemo pod stopnice, vseh pet, vedno skupaj. Skupaj živimo, skupaj umrjemo, z Jezusom, Marijo in našo Materjo /Terezijo/«¹⁸.

Na obrazu teh pričevalcev žari sijaj vstalega Kristusa, žari možnost novega upanja, zagotovljenega človeku in človeški družini. Dokler bodo na zemeljskem obličju takšne žene in moške, ki hodijo za Kristusom do prelitja krvi, neutrudni v podarjanju drugim, zlasti ubogim; dokler bo vsaj ena takšna žena ali en takšen mož, ne bo mogoče govoriti o »postkrščanstvu«.

Opombe

- ¹ Frančišek, Homilija pri sveti maši, 21. aprila 2015.
- ² Hans Urs von Balthasar, Cordula oder der Ernstfall, Johannes Verlag Einsiedeln ³1968 mit Nachwort, 14; Glej Anton Strle, H.U. von Balthasar o »krščanskem stanu« kot »resnem primeru« Cerkve današnjega časa, v: BV 39(1979)105-110.
- ³ Janez Pavel II., Tertio millennio adveniente, 37.
- ⁴ Frančišek, Nagovor ob angelovem češčenju, 23. junij 2013.
- ⁵ Prim. Basilio di Cesarea (329-379), I martiri, Città Nuova, Rim 1999.
- ⁶ H. U. von Balthasar, Gloria. Un'estetica teologica, VII. Nuovo Patto, Jaca Book, Milano 1977, 233.
- ⁷ Glede odnosa med Kristusovimi učenci in Cerkvijo glej A. Falcetta, From Jesus to Polycarp (69-155): Reflections on the origins of Christian Martyrdom, v: Cristianesimo nella storia, 27/1 (2006) 67-98.
- ⁸ »Martirio«, ad vocem, v: A. Di Bernardino, Dizionario Patristico e di anaticità cristiane, II. Casale Monferrato 1984, 2133-2154: »Testimonianza«, ad vocem, v: isti, n. d., 3436ss. Prim. G. Caldarelli, Atti dei martiri, Paoline, Alba ²1985.
- ⁹ O vsej tej problematiki glej A. Melloni, Il martirio volontario e le sue interpretazioni: un'introduzione, v: Cristianesimo nella storia, 27/1 (2006) 9-15.
- ¹⁰ Prim. A. R. Birley, Voluntary Martyrs in the Early Church: Heroes or Heretics?, v: Cristianesimo nella storia, 27/1 (2006) 99-127.
- ¹¹ Benedikt XVI., Sacramentum Caritatis, 85.
- ¹² Origen to slovesno pove: »Kdorkoli pričuje za resnico, bodisi z besedami ali z dejanji ali pa si prizadeva za takšno pričevanje, se po pravici lahko imenuje pričevalec (martyr). Toda skupnost bratov, ki jo je prevzela moč duha tistih, ki so se borili za resnico ali krepost do smrti, je sprejela navado, da prihrani ime pričevalca (martyres) v polnem pomenu tistim, ki so pričevali za skrivnost prave vere s prelitjem krvi«, Origen, In Johannem, II, 210.
- ¹³ Lumen gentium, C 42. Mučenec torej ne umrje za kakšno idejo, ampak za osebo Jezusa Kristusa. Balthasar pravi: »Mučenec ne umre za idejo, pa naj bo še tako vzvišena, za človekovo dostojanstvo, svobodo, solidarnost z zatiranimi (vse to je lahko navzoče in ima neko vlogo). Toda mučenec umre z Nekom, ki je že prej umrl zanj«, H. U. von Balthasar, Mučeništvo in poslanstvo, v: Neue Klarstellungen, Johannes Verlag Einsiedeln 1979, 158-173.
- ¹⁴ Prim. K. Baus, Le Origini. La Chiesa apostolica e subapostolica. Vita e letteratura cristiana. Dalle persecuzioni all'avvento di Cristo (I-IV sec.), zv. 1: Storia della Chiesa (H. Jedin), Jaca Book, Milano 1978, 378-385.
- ¹⁵ Prim. Metodij d'Olimpo. La verginità (Simposio delle dieci vergini), VII, 3.
- ¹⁶ Prim. A. Scola, Quale fondamento? Note introduttive, v: Communio 180 (2001) 14-28.
- ¹⁷ Glej oporoko: Ch.-M. de Chergé, Testamento, v: L'Oss. Rom, 1. junij 1996.
- ¹⁸ »Pričevanje, *martyrium*, za Kristusa, a v imenu Cerkve, kot Njegove resnične predstavnice. Kdor pričuje, s krvjo ali ne, a vedno z vsem svojim bitjem, govori in deluje ne zase, ampak v osebi Cerkve, in *persona Ecclesiae*. Cerkve je navzoča v tem posamezniku, ki predstavlja njeno ime z izrecnim naročilom ali ne, morda tam, kjer si upajo ostati samo nekateri ali pa edino on sam«, H. U. von Balthasar, Teodrammatica, III. Le persone del dramma. L'uomo in Cristo. Jaca Book, Milano 1983, 417.